

TA'LIM MUASSASALARIDA XODIMLAR O'RTASIDAGI IJTIMOIIY- PSIXOLOGIK MUNOSABATLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI

Xudayqulova Gulnoz Shodiyevna

Samarqand viloyati Narpay tumani 32-maktab psixologi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada ta'lim muassasalarida xodimlar o'rtasidagi ijtimoiy-psixologik munosabatlarni boshqarishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilingan. Jamoada sog'lom psixologik muhitni shakllantirish, samarali muloqotni rivojlantirish, nizolarni konstruktiv boshqarish hamda rahbar, pedagog va maktab psixologining bu jarayondagi o'rni ilmiy jihatdan yoritilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy-psixologik munosabatlar, pedagogik jamoa, psixologik muhit, samarali muloqot, liderlik, konfliktlarni boshqarish, motivatsiya, maktab psixologi, jamoaviy hamkorlik, kasbiy samaradorlik.

KIRISH

Ta'lim muassasasida samarali faoliyatni tashkil etish nafaqat zamonaviy pedagogik texnologiyalar, balki jamoa a'zolari o'rtasidagi sog'lom ijtimoiy-psixologik munosabatlarga ham bog'liq. Pedagoglar, rahbarlar va boshqa xodimlar o'rtasidagi o'zaro ishonch, hurmat va hamkorlik ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Aksincha, nizolar, muloqotdagi uzilishlar va psixologik zo'riqish jamoaning samaradorligini pasaytirishi, kasbiy stress va emotsional charchoqning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Shu bois ta'lim muassasalarida ijtimoiy-psixologik munosabatlarni ilmiy asosda boshqarish dolzarb vazifalardan biridir.

Ta'lim muassasalarida xodimlar o'rtasidagi ijtimoiy-psixologik munosabatlarni boshqarish — pedagogik jamoada sog'lom psixologik muhitni shakllantirish, xodimlarning o'zaro ishonchi, hamkorligi, kasbiy motivatsiyasi hamda ijodiy faolligini rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz boshqaruv jarayonidir. Mazkur jarayonda rahbarning

demokratik boshqaruv uslubi, ochiq muloqot, adolat, o‘zaro hurmat va hamkorlik tamoyillariga amal qilishi muhim omil hisoblanadi. Ijobiy ijtimoiy-psixologik muhit nafaqat xodimlarning kasbiy faoliyati samaradorligini oshiradi, balki ta’lim muassasasining umumiy rivojlanishi va ta’lim sifati yuksalishiga ham xizmat qiladi.

Nazariy asoslar

Jamoaning ijtimoiy-psixologik holati mehnat unumdorligi, kasbiy qoniqish va tashkilotdagi barqarorlikka bevosita ta’sir ko‘rsatadigan muhim omillardan biridir. Pedagogik jamoada sog‘lom psixologik iqlim mavjud bo‘lsa, xodimlar o‘z vazifalarini mas’uliyat bilan bajaradi, yangiliklarga ochiq bo‘ladi va o‘zaro hamkorlik kuchayadi.

Emotsional holat xodimlarning ishga bo‘lgan munosabati, kasbiy qoniqishi, ruhiy barqarorligi hamda tashkilotdagi psixologik xavfsizlik darajasini ifodalaydi. Ijobiy emotsional muhit xodimlarning tashabbuskorligi va mas’uliyatini oshiradi, salbiy emotsional holatlar esa stress, xavotir va kasbiy charchashni kuchaytiradi.

Shaxslararo munosabatlar pedagoglar, rahbariyat va boshqa xodimlar o‘rtasidagi hurmat, ishonch, ochiq muloqot va o‘zaro qo‘llab-quvvatlashga asoslanadi. Sog‘lom munosabatlar jamoaning birligi va samarali faoliyat yuritishiga xizmat qiladi.

Pedagogik jamoada psixologik iqlim ikki ko‘rinishda namoyon bo‘ladi. Ijobiy psixologik iqlim hamkorlik, o‘zaro yordam, adolat va mas’uliyat bilan tavsiflansa, salbiy psixologik iqlim nizolar, ishonchsizlik, raqobat, stress va kasbiy qoniqmaslikning kuchayishi bilan xarakterlanadi.

Amaliy asoslar va boshqaruv mexanizmlari

Ta’lim muassasasida ijobiy ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish va rivojlantirish rahbar hamda psixologning tizimli faoliyatini talab etadi.

Birinchidan, rahbarning boshqaruv uslubi demokratik, insonparvar va adolatli tamoyillarga asoslanishi lozim. Rahbar xodimlarning fikrini tinglashi, ularni qaror qabul qilish jarayoniga jalb etishi, har bir xodimning fikriga hurmat bilan yondashishi jamoada ishonch va hamkorlikni mustahkamlaydi.

Ikkinchidan, nizolarni konstruktiv boshqarish muhim ahamiyatga ega. Har qanday jamoada kelib chiqadigan ziddiyatlarni o‘z vaqtida aniqlash, ularning sabablarini tahlil qilish va murosali yechimlarni topish sog‘lom psixologik muhitni saqlashga xizmat qiladi.

Uchinchidan, psixologik monitoring va diagnostika orqali jamoaning ruhiy holatini muntazam baholab borish zarur. So‘rovnomalar, psixologik testlar, suhbatlar va kuzatuvlar yordamida mavjud muammolar aniqlanib, ularga mos psixologik tavsiyalar ishlab chiqiladi.

To‘rtinchidan, motivatsiya va rag‘batlantirish tizimi xodimlarning kasbiy faolligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Mehnatni xolis baholash, kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini yaratish, yutuqlarni e‘tirof etish, treninglar, seminarlar va jamoaviy tadbirlarni tashkil etish xodimlarning ishga bo‘lgan qiziqishi va sadoqatini kuchaytiradi.

Natijada ta’lim muassasasida xodimlar o‘rtasidagi ijtimoiy-psixologik munosabatlarni ilmiy asosda boshqarish pedagoglarning kasbiy stress va emotsional charchash holatlarini kamaytiradi, jamoada sog‘lom psixologik iqlimni shakllantiradi hamda ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligi va sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy-psixologik munosabatlar – bu jamoa a‘zolarining o‘zaro muloqoti, hamkorligi, bir-birini qabul qilishi va qo‘llab-quvvatlashiga asoslangan murakkab psixologik jarayondir. Ta’lim muassasasida bunday munosabatlarning sifatiga rahbarning boshqaruv uslubi, tashkilot madaniyati, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi, kommunikativ madaniyati va jamoaning umumiy qadriyatlari ta’sir ko‘rsatadi. Nazariy jihatdan Kurt Lewinning guruh dinamikasi nazariyasi jamoadagi munosabatlar va liderlik uslubining mehnat samaradorligiga ta’sirini asoslaydi. Douglas McGregorning X va Y nazariyalari esa rahbarning xodimlarga bo‘lgan munosabati ularning motivatsiyasi va kasbiy faolligiga bevosita ta’sir qilishini ko‘rsatadi.

Sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirishda ochiq muloqot, o‘zaro hurmat, adolatli boshqaruv va jamoaviy qarorlar qabul qilish muhim ahamiyatga ega. Rahbar tomonidan xodimlarning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, ularning fikrini inobatga olish va kasbiy rivojlanishiga sharoit yaratish jamoada ishonch va motivatsiyani oshiradi. Maktab psixologi jamoadagi psixologik muhitni diagnostika qilish, xodimlarning

emotsional holatini o'rganish, psixologik treninglar, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish mashg'ulotlari hamda konfliktlarning oldini olish bo'yicha profilaktik tadbirlarni tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, psixolog pedagoglarga kasbiy stressni boshqarish va emotsional charchoqning oldini olish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Amaliyotda ijtimoiy-psixologik munosabatlarni takomillashtirish uchun jamoaviy treninglar, psixologik seminarlar, mediatsiya usullari, korporativ tadbirlar va tajriba almashish uchrashuvlarini muntazam tashkil etish tavsiya etiladi. Bunday faoliyat jamoada o'zaro hamjihatlikni kuchaytiradi, kasbiy hamkorlikni rivojlantiradi va ta'lim muassasasining umumiy samaradorligini oshiradi.

Ta'lim muassasalarida ijtimoiy-psixologik munosabatlarni samarali boshqarish xodimlarning kasbiy qoniqishi, mehnat unumdorligi va pedagogik faoliyat sifatini oshirishning muhim shartlaridan biridir. Jamoada o'zaro hurmat, ishonch, hamkorlik va mas'uliyat tamoyillariga asoslangan munosabatlarning shakllanishi pedagoglarning ijodiy faolligini kuchaytiradi, kasbiy motivatsiyasini oshiradi hamda emotsional charchoq va kasbiy stressning kamayishiga xizmat qiladi. Shu sababli rahbar tomonidan demokratik boshqaruv uslubidan foydalanish, xodimlarning fikrini tinglash va ularni qarorlar qabul qilish jarayoniga jalb etish jamoada sog'lom psixologik iqlimni shakllantirishning muhim omili hisoblanadi.

Ijtimoiy-psixologik munosabatlarni rivojlantirishda maktab psixologi muntazam ravishda psixologik diagnostika, sotsiometrik tadqiqotlar, anonim so'rovnomalar va psixologik monitoringlarni amalga oshirishi maqsadga muvofiqdir. Olingan natijalar asosida jamoadagi kommunikativ muammolar, norasmiy guruhlar, nizoli vaziyatlar va kasbiy zo'riqish omillari aniqlanib, ularni bartaraf etishga qaratilgan individual va guruhviy psixologik tadbirlar tashkil etiladi. Shuningdek, pedagogik jamoada samarali muloqot madaniyatini rivojlantirish, emotsional intellektni shakllantirish, konfliktologik kompetensiyalarni oshirish va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan treninglar muntazam o'tkazilishi tavsiya etiladi. Bunday tadbirlar pedagoglar o'rtasidagi o'zaro hamjihatlikni mustahkamlaydi, kasbiy hamkorlikni rivojlantiradi hamda ta'lim

muassasasida sogʻlom, barqaror va yuqori samaradorlikka ega boʻlgan psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, taʼlim muassasalarida xodimlar oʻrtasidagi ijtimoiy-psixologik munosabatlarni samarali boshqarish taʼlim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Sogʻlom psixologik muhitni yaratish, konstruktiv muloqotni rivojlantirish, nizolarni oʻz vaqtida bartaraf etish va xodimlarning kasbiy farovonligini qoʻllab-quvvatlash orqali pedagogik jamoaning samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Rahbar, maktab psixologi va pedagoglarning oʻzaro hamkorligi ushbu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini taʼminlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. -
2. Toshkent: "Oʻzbekiston", 2017. - 488 b.
3. Kenjaboyev A, Kenjaboyeva D. Pedagogik deontologiya va kompetentlik. Termiz 2022 yil. 100 bet.
4. Kenjaboyev A.E. Pedagogik rahbarning kasbiy kompetentligi va pedagogik mahorati.
5. Zamonaviy ta'lim jur. 2020 № 10. 83 bet.
6. Kenjaboyev A.E. "Zamonaviy oʻqituvchining kasbiy kompetentligi va kreativligi - bugungi kun talabidir". Xalq ta'limi jurnali 2020 yil № 5.9-11 bet.
7. Bayjonov, F. (2021). CHARACTERISTICS OF THE CONCEPT OF GENDER CULTURE AS A SOCIAL EVENT. InterConf, (79). вилучено із .